

Prikaz
Primljeno: 22. 11. 1989.

SLOBODANKA STJEPANOVIC, Ekonomski fakultet Osijek

XII. ZNANSTVENI SKUP EKONOMISTA OSIJEK — PFORZHEIM

Od 16. do 19. listopada 1989. godine na Ekonomskom fakultetu, Sveučilišta u Osijeku, održan je XII. Znanstveni skup ekonomista Osijek — Pforzheim.

Znanstveni skup se održava već dvanaestu godinu u organizaciji Ekonomskog fakulteta Osijek i Fachhochschule für Wirtschaft Pforzheim.

Tema ovogodišnjeg skupa, na kojem je svojim radovima sudjelovalo deset znanstvenika iz Osijeka i Pforzheima bila je »Narodne privrede SR Njemačke i SFR Jugoslavije u pocjepu između države i tržišta«.

U nastavku teksta daje se sažetak radova prezentiranih na znanstvenom skupu.

Prof. dr. Hans Rummer: Njemački državni utjecaj na privredni promet između SR Njemačke i SFR Jugoslavije

Razvoj njemačko-jugoslavenskog privrednog prometa usmjeren je u pravcu stvaranja slobodne trgovine. Sporazum o kooperaciji između Evropske zajednice i Jugoslavije otvara prostore daljnje dugoročne suradnje. U dijelu koji se odnosi na robni promet Sporazum je usmjeren na stimuliranje trgovine između ugovornih partnera. Evropska ekonomska zajednica omogućava Jugoslaviji slobodan pristup na njezino tržište za sve sirovine i industrijsku robu, izuzev čelika i tekstila na koje se primjenjuju odgovarajuća ograničenja. Pored utjecaja države na privredni promet pri uvozu roba u zemlje Evropske ekonomske zajednice, a posebno u SR Njemačku, država utječe i na izvoz roba iz SR Njemačke u SFR Jugoslaviju. Ovdje se prije svega misli na tzv. embargo robe. Između SR Njemačke i SFR Jugoslavije razvijaju se i trgovinski odnosi u trgovini robom koja podliježe izvoznog dozvoli.

Prof. dr. dr. h. c. Tibor Karpati, prof. dr. Josip Prdić: Nekoliko teza o društveno-ekonomskoj stvarnosti današnje Jugoslavije

Jugoslavenski privredni sistem je spoj dvaju suprotnih regulatora: tržišta i plana. Sistem kao takav pokazao se u fazi tzv. dogovorne ekonomije neadekvatnim i često ga se osuđuje za tešku društvenu i privrednu situaciju Jugoslavije.

Danas tržište postaje osnovni regulator privrednih procesa. Uspjeh privredne reforme usko je povezan s reformom društvenog sistema. U cilju osamostaljenja privrede i oslobađanja od državnih stega sadašnja vlada je pokrenula proces deregulacije zakona i propisa i iznalaženja optimuma u reguliranju privrednih procesa između tržišta i države.

Hans-Joachim Hof: Deregulacija tržišta rada kao privrednopolitički problem

Trajna nezaposlenost u SR Njemačkoj, prouzrokovana je zaostajanjem ukupne privredne potražnje iza ponude dobara na tržištima dobara, minimalnim plaćama te povećanjem ponude radne snage iznad ponude radnih mjesta.

Zakon tržišta rada, u SR Njemačkoj, osigurava posebno mjesto faktora rada u sklopu tržišne povezanosti sistema. Ovaj zakon partnerima na tržištu rada osigurava tarifnu autonomiju koja im omogućava stvaranje kartela i po-gađanje putem bilateralnog kolektivnog monopola o plaći, radnom vremenu i drugim uvjetima rada.

Tarifna autonomija je konkretizirana u Zakonu o tarifnim ugovorima. Ustav omogućava vođenje radnih sporova s tim što privrednu štetu u radnom sporu stranke snose same, tj. poslodavac snosi štetu uslijed gubitka profita zbog prestanka proizvodnje, a radnik nastali gubitak plaće. Prijedlozi dereguliranja tržišta rada usmjereni su na otklanjanje zloupotreba tarifne autonomije, decentraliziranje formiranja plaća na nivou pogona i poduzeća, te liberalizaciju tarifnog prava koja će omogućiti stvaranje što je moguće većeg područja rada za individualno reguliranje.

Dr. Dragutin Bodakoš: Komorski sistem u funkciji privredne reforme u Jugoslaviji

Provođenje privredne reforme uvjetovalo je i promjene u sadržaju rada te organizaciji i položaju privredne komore. Cilj ovih promjena je stvaranje komorskog sistema, koji će optimalno biti u funkciji privredne reforme. U uvjetima tržišne privrede komora se mora angažirati u zastupanju interesa privrede u području privrednog zakonodavstva i vođenja tekuće ekonomske politike (istraživanje i razvoj, poslovno informiranje, zastupanje interesa privrede pred državom, promotivne aktivnosti, obrazovanje poslovodnih kadrova, unapređenje privrednog sistema, unapređenje ekonomskih odnosa s inozemstvom i sl.).

Prof. Holger Bauer: Donosi li evropsko tržište 1992. više reguliranja ili deregulacije u poreznoj politici

Stvaranjem Evropske zajednice nužno se nameće potreba prilagođavanja poreznih sistema pojedinih članica. Ovo prilagođavanje ne podrazumijeva uvođenje istih poreza, poreznih osnovica i poreznih tarifa, niti oslobađanje plaćanja poreza već njihovo usklađivanje. Porezno usklađivanje može se provesti ili birokratski pomoću propisa i smjernica Evropske zajednice ili djelovanjem tržišta, tj. konkurencijom različitih poreznih sistema (regulacija/deregulacija). Dok prva mogućnost usklađivanja poreza slabi dotle konkurencija između poreznih sistema pojedinačnih država jača. Tako SR Njemačka snižava porez na prihod korporacija na nepodijeljene dobitke sa 56%, na 51%, porez na dohodak sa 56% na 53%, te uvodi linearno-progresivne stope poreza na dohodak.

Prof. dr. Slavica Kosanović: Politika cijena između državne regulative i tržišnih zakonitosti

U uvjetima državne regulative znatno je onemogućeno djelovanje ekonomskih zakonitosti. Politika cijena bila je do sada pod državnom kontrolom. Cijene su se koristile kao sredstvo političkog upravljanja privredom, a jaz između ponude i potražnje kontinuirano se povećavao. Posljednjih godina predlagana su rješenja povećanja efikasnosti jugoslavenske privrede, no rezultati su izostali upravo uslijed nerješavanja pravog problema, cijena. Da bi cijene ostvarile svoju ekonomsku ulogu i da bi se omogućilo korektno vrednovanje faktora proizvodnje nužno je stvaranje uvjeta za slobodno djelovanje tržišnih zakonitosti.

Prof. dr. Boško Kujavić: Bankarstvo Jugoslavije između države i tržišta

Privredna reforma neminovno je nametnula potrebu reorganizacije bankarskog sistema Jugoslavije. Bankarski sistem je prošao kroz dva i sada se nalazi u trećem kvalitativno različitom razdoblju.

Prvo razdoblje, koje je trajalo do 1966. godine, karakterizira utjecaj države na osnivanje, upravljanje i poslovanje banaka. Od 1966. do 1989. godine »de jure« odlučujući utjecaj ima privreda i tržište, a »de facto« država. Novim promjenama u privrednom sistemu, neophodno je omogućiti slobodno djelovanje tržišta i na području bankarstva. Osnovni motiv osnivanja banke je stvaranje dobiti i jačanje vlastitog finansijskog kapitala banke i njezinih osnivača. Ocjenu pozicije jugoslavenskog bankarstva između države i tržišta autor je obavio na osnovi osam indikatora. Provedena komparativna analiza ne daje odgovor na pitanje da li će bankarstvo Jugoslavije od 1990. godine ući u kvalitativno novo razdoblje oslobođeno utjecaja države i orijentirano isključivo tržištu.

Prof. dr. Harald Stehfest: Više zaštite čovjekove okoline za manje novca kroz politiku zaštite čovjekove okoline u skladu s tržištem

Zaštita čovjekove okoline, u mnogim zemljama, nije na zadovoljavajućem nivou. Instrumenti zaštite čovjekove okoline obuhvaćaju mjere kojima se stvara tržište korištenja prirodnog resursa (npr. licence korištenja pojedinog resursa), mjere kod kojih je cijena korištenja pojedinog resursa administrativno utvrđena (npr. davanja koja korisnik plaća za korištenje resursa) i direktni propisi ponašanja (zabrane i propisi).

U praksi većine zemalja zaštita čovjekove okoline regulirana je direktnim propisima ponašanja. Izborom odgovarajućih mjera zaštite u skladu s tržištem mogu se postići znatne uštede u odnosu na efekte koji se postižu primjenom direktnih propisa. Uprkos pozitivnim iskustvima u primjeni mjera zaštite u skladu s tržištem, u SR Njemačkoj se one veoma malo koriste.

Prof. Horst Sackstetter: Unutrašnje tržište 1992. i poduzetnička logistika

Stvaranjem unutrašnjeg tržišta bez carinskih barijera, s liberaliziranim zakonskim i tarifnim uvjetima proširiti će se slobodan prostor za djelovanje svih zapadnoevropskih poduzeća. U takvim uvjetima porasti će značenje logistike kao strategije tržišno orijentiranih poduzeća.

U okviru logistike nabave proširiti će se kupovina roba na cjelokupno nacionalno tržište i porasti će sklonost ka visokovrijednim nabavnim dobrima. U logistici proizvodnje razvoj je usmjeren k fleksibilnim, kratkocikličnim i JIT proizvodnim procesima sposobnim za isporuku. Do promjena će doći i u području toka materijala i logistike distribucije. Pred managere i suradnike logistike postavljaju se zahtjevi znanja više jezika, te razumijevanje i osjećaj za druge kulture i mentalitete.

Prof. dr. Marcel Meler: Povećanje efikasnosti poslovnog odlučivanja u uvjetima reformirane uloge tržišta

U jugoslavenskoj privrednoj praksi prisutan je diskontinuitet u donošenju poslovnih odluka na makro, mezo i mikro razini. Poslovno odlučivanje u suvremenom svijetu pokazuje tendenciju k decentralizaciji. Sve češće se napuštaju neelastične, hijerarhijski postavljene strukture odlučivanja, a u korist timskog odlučivanja neposrednih izvršilaca. Povećanje efikasnosti poslovnog odlučivanja zahtijeva smanjenje uloge države uz istovremeno povećanje djelovanja tržišnih zakonitosti.

Efikasno poslovno odlučivanje pretpostavlja kreativno, inovacijsko i na znanstvenim metodama zasnovano odlučivanje uz visoki stupanj odgovornosti donosilaca odluka. Ovako postavljeno odlučivanje u funkciji je ostvarivanja ciljeva poduzeća.

Iz izloženih referata evidentno je da u modernim privredama, kako visoko razvijenim tako i onima koje su nerazvijene nema tržišta bez posredovanja državne regulative, ali ni regulative imune na objektivne tržišne kriterije. To praktično znači da spomenute ključne kategorije privređivanja nisu izolirane antinomije. Tek se po dominaciji elemenata jednog ili drugog govori o tržišnim i privredama koje to nisu.

Međutim, stupanj tipološke interferencije nije uvijek lako prepoznatljiv. Upravo zato je njegova identifikacija, između ostalog, bila prisutna u većini referata. Zato je raster ekonomskih kategorija i pojava na kojima se ekspliciraju štetne posljedice hipernormativizma — posebno njegova dohodovno-odgovorna varijanta karakteristična za naše dosadašnje privredno stanje — promišljan u referatima, vrlo raznovrstan; od ekologije preko poreske politike i efikasnosti poslovnog odlučivanja od politike cijena, poduzetničke logistike, položaja banaka i tržišta rada.